

๒. ลำดับภาควิชาของศิริราช

ปัจจุบันนี้วิชาการทางแพทย์ได้เจริญก้าวหน้าขึ้นโดยลำดับอย่างรวดเร็ว และขยายขอบเขตกว้างขวางกว่าเดิมเป็นอันมาก. หน่วยงานหลายหน่วยได้เติบโตใหญ่ขึ้น และมีความสำคัญมากขึ้น. ทั้งจะเห็นได้จากภาควิชา (แผนกวิชา) ของโรงเรียนแพทย์, เช่นที่ศิริราชในสมัยแรกมีเพียง ๖ ภาควิชา แต่ในปัจจุบันมีถึง ๑๗ ภาควิชา, ซึ่งมีที่ทำการเพิ่มจำนวนขึ้นอีกในอนาคต. ภาควิชาที่เพิ่มเติมขึ้นใหม่นี้ถือกำเนิดจากหน่วยงานในภาควิชาที่มีอยู่แต่เดิมนั่นเอง. เมื่อมีลักษณะและขอบเขตของงานมากขึ้นก็ขยายขึ้นเป็น ภาควิชา, หากสมควร. ด้วยเหตุนี้รายชื่อภาควิชาของศิริราชที่ปรากฏในเอกสารก็ดี ในบัญชีหรือรายการต่าง ๆ ก็ดี จึงเห็นเป็นรายการที่ยาว ซึ่งบางครั้งมีลำดับไม่ตรงกัน. หากพิจารณาเพียงเฉิน ๆ ก็ไม่อาจเข้าใจได้ว่า จัดเรียงลำดับด้วยหลักเกณฑ์อย่างไร หรือไม่มีหลักเกณฑ์เลย. ผู้เขียนจึงได้ลองวิเคราะห์การเรียงลำดับภาควิชาดังกล่าว และขอเสนอแนะดังต่อไปนี้.

หลักเกณฑ์การจัดเรียงลำดับภาควิชานี้อาจจำแนกออกได้เป็นแบบต่าง ๆ เช่น:

๑. การเรียงตามลำดับวิชาในหลักสูตร ถือหลักเกณฑ์ว่าวิชาใดเป็นวิชาที่เรียนก่อนในหลักสูตร ภาควิชาที่สอนวิชานั้นก็อยู่อันดับต้นกว่า.

๒. การเรียงลำดับตามวิชาเอก — วิชารอง แบบวิชาเอกหรือวิชาสำคัญที่เป็นหลักจะอยู่อันดับต้นกว่าวิชารอง.

๓. การเรียงลำดับตามกำเนิดก่อน — หลัง ภาควิชาที่ตั้งก่อนอยู่อันดับต้นกว่าภาควิชาที่ตั้งในภายหลัง.

๔. การเรียงลำดับตามความสัมพันธ์ของวิชา วิชาใดที่มีความสัมพันธ์กันก็จัดอยู่ในอันดับที่ต่อเนื่องกัน.

๕. การเรียงตามลำดับอักษรชื่อภาควิชา แบบนี้ใช้ตามวิธีพจนานุกรม.

จากหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ข้างต้น จะเห็นได้ว่าการเรียงตามลำดับอักษรเป็นวิธีเดียวที่ใช้เรียงลำดับได้สมบูรณ์ในตัวเอง แต่ไม่ได้ให้ความหมายอย่างใด. ส่วนแบบอื่น ๆ นั้นควบความหมายบางอย่างไว้ด้วย แต่ก็ไม่อาจใช้หลักเกณฑ์แต่ละอย่างนั้นได้เพียงลำพัง ต้องอาศัยหลักเกณฑ์อย่างอื่น

ตารางแสดงลำดับภาควิชาของคณะแพทยศาสตร์ศรีราชพยาบาล

ข้อที่ ๑ สมัยแรกเริ่ม	ข้อที่ ๒ พ.ศ. ๒๔๘๘	ข้อที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๐๕	ข้อที่ ๔ พ.ศ. ๒๕๑๒	ข้อที่ ๕ ลำดับตามอักษรชื่อ
๑. กายวิภาคศาสตร์	๑. กายวิภาคศาสตร์	๑. กายวิภาคศาสตร์	๑. กายวิภาคศาสตร์	๑. กายวิภาคศาสตร์
๒. สรีรวิทยา	๒. สรีรวิทยา	๒. สรีรวิทยา ๓. ชีวเคมี ๔. เภสัชวิทยา	๒. ชีวเคมี ๓. สรีรวิทยา ๔. เภสัชวิทยา	๒. กุมารเวชศาสตร์ ๓. จักษุวิทยาและวิทยา โสตนาสิกการังษ
๓. พยาธิวิทยา	๓. พยาธิวิทยา	๕. พยาธิวิทยา ๖. จุลชีววิทยา ๗. นิติเวชวิทยา ๘. ปรสิตวิทยา	๕. จุลชีววิทยา ๖. ปรสิตวิทยา ๗. พยาธิวิทยา ๘. นิติเวชวิทยา	๔. จุลชีววิทยา ๕. ชีวเคมี ๖. นิติเวชวิทยา ๗. ปรสิตวิทยา ๘. พยาธิวิทยา
๔. อายุรศาสตร์	๔. อายุรศาสตร์	๕. อายุรศาสตร์ ๑๐. เวชศาสตร์ป้องกันและ สังคม	๕. อายุรศาสตร์ ๑๐. เวชศาสตร์ป้องกันและ สังคม	๙. เกสัชวิทยา ๑๐. รังสีวิทยา ๑๑. วิสัญญีวิทยา ๑๒. เวชศาสตร์ป้องกันและ สังคม
๕. ศัลยศาสตร์	๕. ศัลยศาสตร์	๑๑. ศัลยศาสตร์ ๑๒. ศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์ และกายภาพบำบัด ๑๓. วิสัญญีวิทยา	๑๑. ศัลยศาสตร์ ๑๒. ศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์ และกายภาพบำบัด ๑๓. วิสัญญีวิทยา	๑๓. ศัลยศาสตร์ ๑๔. ศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์ และกายภาพบำบัด ๑๕. สรีรวิทยา ๑๖. สูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา ๑๗. อายุรศาสตร์
๖. สูติศาสตร์ - นรีเวชวิทยา	๖. สูติศาสตร์ - นรีเวชวิทยา	๑๔. สูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา	๑๔. สูติศาสตร์-นรีเวชวิทยา	
	๗. รังสีวิทยา ๘. กุมารเวชศาสตร์ ๙. จักษุวิทยาและวิทยา โสตนาสิกการังษ	๑๕. รังสีวิทยา ๑๖. กุมารเวชศาสตร์ ๑๗. จักษุวิทยาและวิทยา โสตนาสิกการังษ	๑๕. กุมารเวชศาสตร์ ๑๖. รังสีวิทยา ๑๗. จักษุวิทยาและวิทยา โสตนาสิกการังษ	

เข้าประสมด้วยไม่มากนักย่อย จึงจะจัดลำดับ
ภาควิชาได้สำเร็จ. อย่างไรก็ตามเกณฑ์
ที่นิยมใช้เป็นหลักสำคัญคือ ลำดับวิชาใน
หลักสูตร ส่วนหลักเกณฑ์อื่น ๆ เป็นเกณฑ์
ประกอบใช้ประสมเพื่อให้จัดลำดับลุล่วง
ไปได้.

โรงเรียนแพทย์ที่ศิริราชในระยะแรกมี
เพียง ๖ แผนกวิชา และมีลำดับดังปรากฏ
ในตารางช่องที่ ๑. จะเห็นได้ว่าสามวิชา
แรกเป็นวิชาทาง ปรีคลินิก ซึ่งเรียนในสอง
ปีแรกของหลักสูตร, อีกสามวิชาที่เหลือ
เป็นวิชาทาง คลินิก มีเวลาเรียนในสองปี
หลังของหลักสูตร. กายวิภาคศาสตร์กับ
สรีรวิทยา ต่างก็เป็นวิชาที่เริ่มพร้อมกันในปี
ที่หนึ่ง, แต่กายวิภาคศาสตร์เป็นวิชา
เกี่ยวกับ รูปพรรณ และ ส่วน ประกอบ ของ
ร่างกาย ย่อมเป็นหลักสำหรับการเรียนรู้
ถึงการทำงานของร่างกาย คือ สรีรวิทยา.
อันดับ ของ กาย วิ ภา ค ศาสตร์ จึง อยู่ ก่อน
สรีรวิทยา. ส่วนพยาธิวิทยานั้นไม่มีปัญหา
เพราะเป็นหลักสูตรในปีที่สอง จึงอยู่ที่
อันดับถัดไป. วิชาอายุรศาสตร์เป็นหลัก
สำคัญสำหรับวิชาทางคลินิก จึงอยู่อันดับ
ก่อนวิชาอื่น และติดตามด้วยศัลยศาสตร์,

ซึ่งเริ่มในหลักสูตรใกล้เคียงกัน. ส่วน
สูติศาสตร์ — นรีเวชวิทยา แม้จะเริ่มใน
ปีที่ ๓ เช่นกัน แต่งานส่วนใหญ่อยู่ใน
หลักสูตรปีที่ ๔ จึงตกอยู่ที่อันดับท้ายสุด.

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๒ จึงมีรังสีวิทยา
ขึ้นเป็นวิชาของสอนในช่วง หลัง ของ หลักสูตร
ทางคลินิก และกำเนิดหลังแผนกวิชา
อื่นที่มีอยู่เดิมด้วย, อันดับของรังสีวิทยาจึง
อยู่ต่อจากสูติศาสตร์ — นรีเวชวิทยา อย่าง
ไม่มีปัญหาใด.

กุมารเวช ศาสตร์ กับ จักษุ วิทยา และ
วิทยาโสต นาสิก ลาริงซ์* เป็นแผนกวิชา
ที่มีกำเนิดพร้อมกันใน พ.ศ. ๒๔๘๘, โดย
กุมารเวชศาสตร์มีกำเนิดจากอายุรศาสตร์
และจักษุวิทยา ๑ กำเนิดจากศัลยศาสตร์.
การจัดอันดับใน ครั้ง นั้น กำหนด ให้ แผนก
วิชาทั้งสองอยู่ถัดจากรังสีวิทยา ดังแสดง
ในตารางช่องที่ ๒. เข้าใจได้ว่าแผนกวิชา
ใหม่ทั้งสองเป็นวิชาของ อยู่ในช่วงหลังของ
หลักสูตรทางคลินิก และมีกำเนิดหลังรังสี
วิทยา.

ตามหลักฐานที่ปรากฏใน พระ ราช-
กฤษฎีกาเพิ่มแผนกวิชาในมหาวิทยาลัย
แพทยศาสตร์ พุทธศักราช ๒๔๘๘ ระบุ

* บางสมัยใช้ โสตนาสิกการังษวิทยา.

ยังคงอยู่ในอันดับท้าย ๆ แม้มีกำหนดมาก่อน. ทั้งนี้เพราะแผนกวิชาใหม่ ๆ เข้าแทรกในอันดับต่อเนื่องกับแผนกต้นต่อที่มีอยู่เดิม.

ต่อมาในการแบ่งส่วนราชการของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล ออกเป็นภาควิชา (ใช้แทนแผนกวิชา) ตามพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหิดล พุทธศักราช ๒๕๑๒ นั้น, คณะฯ ได้เสนอภาควิชาเรียงลำดับตามที่ปรากฏในตารางช่องที่ ๔. การเรียงลำดับครั้งนี้อาศัยเกณฑ์ประสม คือ เรียงลำดับหมวดวิชาตามลำดับในหลักสูตรเป็นเบื้องต้น. หมวดวิชาใดที่ปรากฏในหลักสูตร รวมเวลาเรียนก็ให้หมวดวิชาหลักนำก่อน. ภาควิชาที่มีกำหนดในสมัยหลัง ๆ จะอยู่ต่อเนื่องในหมวดเดียวกัน และมีลำดับในหมวดก่อนหลังตามลำดับในหลักสูตรอีกชั้นหนึ่ง.

หมวดวิชาสรีรวิทยา เป็นหมวดวิชาถัดไปจากกายวิภาคศาสตร์ และมีลำดับในหมวดนี้ เป็นชีวเคมี, สรีรวิทยา และเภสัชวิทยา ตามลำดับที่ปรากฏในหลักสูตร. ทำนองเดียวกันหมวดวิชาพยาธิวิทยา ก็จะมีลำดับเป็น จุลชีววิทยา, ปรสิตวิทยา พยาธิวิทยา และนิติเวชวิทยา.

สำหรับนิติเวชวิทยานี้ แม้จะมีสอนในขั้นสุดท้ายของหลักสูตร ก็จัดลำดับต่อจากพยาธิวิทยา เพราะอยู่ในหมวดวิชาพยาธิวิทยา. อายุรศาสตร์ กับเวชศาสตร์ ย่อยกัน และสังคม อยู่เรียงลำดับต่อกันไปในหมวดวิชาอายุรศาสตร์. สำหรับหมวดวิชาศัลยศาสตร์ก็มีศัลยศาสตร์, ศัลยศาสตร์ออร์โธปิดิกส์และกายภาพบำบัด, และวิสัญญีวิทยา ตามลำดับโดยนัยเดียวกัน.

ภาควิชาที่เหลือ คือ สรีรศาสตร์ — นรีเวชวิทยา, รังสีวิทยา, กุมารเวชศาสตร์ และจักษุวิทยา. นั้น, ในคราวนี้ ได้จัดให้กุมาร เวชศาสตร์ อยู่ก่อนอันดับถัดจาก สรีรศาสตร์ — นรีเวชวิทยา เนื่องจากพิจารณาเห็นว่ามีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน.

ตามความเป็นจริงแล้วในประกาศสำนักนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับภาควิชาของคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล พ.ศ. ๒๕๑๒ มีภาควิชาที่ปรากฏเพิ่มขึ้นสองภาควิชา คือ ภาควิชาโรงเรียนพยาบาลฉุกเฉินและอนามัย กับ ภาควิชาโรงพยาบาลศิริราช. แต่ผู้เขียนมิได้นำมาเรียงลำดับไว้ในตารางด้วย ทั้งนี้เพราะผู้เขียนเข้าใจว่าสถานะนี้คงจะไม่เป็นการถาวร.

การจัดเรียงลำดับภาควิชาที่แสดงไว้ในตาราง ช่องที่ ๕ เป็นการเรียงตามลำดับอักษรชื่อภาควิชาตามวิธีพจนานุกรม. การจัดทรวัดนี้ แม้ไม่ให้ความหมายอย่างใด แต่ก็ใช่วิธีที่ใช้อย่างถูกต้องเพียงอย่างเดียวก็จัดลำดับได้สมบูรณ์, ไม่เกิดปัญหาให้โต้แย้ง. นอกจากนั้นยังมีประโยชน์ในเชิงสารบัญหรือครรชนนี้ ทำให้สะดวกในการค้นหาเรื่องราวสำหรับวงการทั่วไป. น่าจะได้นำมาใช้ในหนังสือแถลงการณ์ของคณะ ฯ หรือของมหาวิทยาลัย หรือ ในบัญชีสารบัญชื่อภาควิชาต่าง ๆ เป็นต้น.

อย่างไร ก็ตามการจัดเรียงลำดับภาควิชาที่อาศัย ลำดับในหลักสูตร เป็นหลักสำคัญ ตามตาราง ช่องที่ ๕ แม้จะไม่สมบูรณ์ทีเดียว, ก็มีประโยชน์ทางหนึ่งที่มีความหมายแสดงลำดับและความสัมพันธ์ของวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร, ทั้งสะดวกและสอดคล้องกับการบันทึกรายการแสดงผลการศึกษาค้นคว้า.

การจัดลำดับโดยอาศัยเกณฑ์ผสมหลายแบบ อาจจะเกิดปัญหาได้ว่าเหตุใดไม่ใช่เกณฑ์นั้น เกณฑ์นี้ เพื่อให้ภาควิชาหนึ่งอยู่ตรงอันดับที่พึงใจ. การศึกษาและการแสดงความคิดเห็นในการเรียงลำดับนี้ ผู้เขียนได้วางตัวเป็นกลาง และเสนอแนะในส่วนที่เกยข้องที่เห็นว่า เป็น ประโยชน์เป็นแนวทางในการปฏิบัติต่อไปเท่านั้น. ทั้งคู่ จะเป็นการ บังเอิญโดยแท้ที่ผู้เขียนสังกัดอยู่ในภาควิชากายวิภาคศาสตร์ ซึ่งในปัจจุบันไม่ว่าจะจัดลำดับด้วยวิธีใด ๆ ก็อยู่ในอันดับแรกทุกวิธีไป. ผู้เขียนมีความเห็นว่า ถ้าใช้ประโยชน์ทางการศึกษาควรใช้แบบเรียงตามลำดับในหลักสูตร, แต่ถ้าใช้ประโยชน์เชิงสารบัญหรือครรชนควรใช้แบบเรียงอักษร.

ภูเก็ต วาจนนท์
(ภาควิชากายวิภาคศาสตร์)